

Міністерство освіти і науки
Національне агентство України з питань державної служби
Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу

ПІВНІЧНОАТЛАНТИЧНИЙ АЛЬЯНС:

історія, функції, структура
та відносини з Україною

2-е видання доповнене і перероблене

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

За загальною редакцією
професора Дмитра Дзвінчука

Рекомендовано Міністерством освіти і науки,
молоді та спорту України
як навчальний посібник
(Лист 1/11 – 4099 від 17.05.2010 р.)

Івано-Франківськ
Місто НВ, 2013

УДК 341.176(100)(075.8)

ББК 66.4я73

П 32

Рецензенти:

Михальченко М. І., член-кореспондент НАН України,
доктор філософських наук, професор;

Красівський О. Я., доктор історичних наук, професор;

Ситник Г. П., доктор наук з державного управління,
професор

Рекомендовано до друку вченою радою Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (протокол № 11/485 від 30 грудня 2009 року)

Північноатлантичний альянс: історія, функції, структура та відносини з Україною : Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, слухачів магістерської підготовки за напрямом «Державне управління» та системи підвищення кваліфікації державних службовців / Кол. авт.; за заг. ред. проф. Д. І. Дзвінчука. — Івано-Франківськ : Місто НВ, 2013. — 592 с.

ISBN 978-966-428-286-1

У навчальному посібнику «**Північноатлантичний альянс: історія, функції, структура та відносини з Україною**» розглядаються історія виникнення, принципи та стратегія діяльності НАТО, особливості інтеграційних процесів сучасності, євроатлантичний вектор інтеграції України.

Для студентів, слухачів, викладачів та усіх тих, хто цікавиться питаннями зовнішньої політики України та процесами євроатлантичної інтеграції.

УДК 341.176(100)(075.8)

ББК 66.4я73

© ІФНТУНГ, 2013

© Центр адаптації державної
служби до стандартів Європейського Союзу, 2013

ISBN 978-966-428-286-1

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	13
РОЗДІЛ 1. НАТО ЯК СИСТЕМА КОЛЕКТИВНОЇ БЕЗПЕКИ	16
Тема 1.1. Історія становлення НАТО (Василь Марчук)	16
1.1.1. Історичні передумови утворення НАТО	16
1.1.2. Трансформація НАТО в умовах формування нового середовища безпеки	29
<i>Завдання для самоперевірки та самоконтролю</i>	37
<i>Список використаної та рекомендованої літератури</i>	38
Тема 1.2. Організаційна структура НАТО (Василь Марчук, Василь Скрипничук)	38
1.2.1. Мета діяльності Альянсу та його завдання у галузі безпеки	38
1.2.2. Цивільна структура НАТО	47
1.2.3. Військова структура НАТО	50
1.2.4. Принципи та механізми діяльності НАТО	56
1.2.5. Організаційно-правове забезпечення функціонування НАТО	61
<i>Завдання для самоперевірки та самоконтролю</i>	64

<i>Список використаної та рекомендованої літератури</i>	65
Тема 1.3. Співробітництво НАТО з міжнародними організаціями (Ігор Цепенда)	67
1.3.1. Відносини НАТО з ООН	67
1.3.2. Відносини НАТО-ЄС	72
1.3.3. НАТО і Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ)	77
1.3.4. Співпраця з іншими міжнародними організаціями	80
<i>Завдання для самоперевірки та самоконтролю</i>	84
<i>Список використаної та рекомендованої літератури</i>	85
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРАЇН-ЧЛЕНІВ НАТО	87
Тема 2.1. Форми правління та форми державного устрою як основні детермінанти формування систем державного управління (Дмитро Дзвінчук)	87
2.1.1. Поняття держави. Унітарні держави та федеративні держави	87
2.1.2. Конфедеративний державний устрій	97
2.1.3. Нетрадиційні форми державного устрою	98
2.1.4. Вплив форм державного устрою на державне управління	100

2.1.5. Поняття форми правління	105
2.1.6. Монархія і її різновиди	106
2.1.7. Республіка і її різновиди: президентська республіка, парламентська республіка, змішана республіка	111
2.1.8. Вплив форми правління на формування системи державного управління	117
<i>Завдання для самоперевірки та самоконтролю</i>	121
<i>Список використаної та рекомендованої літератури</i>	121
Тема 2.2. Сучасний політико-економічний потенціал країн-членів НАТО (Дмитро Дзвінчук)	124
2.2.1. Демократична політична система як запорука ефективного суспільного розвитку	124
2.2.2. Демократичні механізми реалізації політичної влади як чинник політико- економічного розвитку країн-членів НАТО	129
2.2.3. Правова держава — гарант політичної стабільності країн-членів НАТО	135
2.2.4. Демократичний тип політичної культури як фактор інтеграції країн-членів НАТО	140
2.2.5. Сучасний стан економічного розвитку країн-членів НАТО	147
2.2.6. Соціально-економічні стандарти країн- членів НАТО	154

2.2.7. Стратегічні цілі країн-членів НАТО та їх вплив на політико-економічний розвиток	157
<i>Завдання для самоперевірки та самоконтролю</i>	161
<i>Список використаної та рекомендованої літератури</i>	162
Тема 2.3. Трансформація НАТО та її вплив на функціонування систем державного управління держав-членів НАТО (Галина Заворітня)	164
2.3.1. Концептуальні засади та стратегічні цілі діяльності НАТО. Трансформація стратегічної концепції НАТО	164
2.3.2. Стандарти НАТО як вияв ефективної системи державного управління	173
2.3.3. Розширення НАТО як чинник взаємного впливу на інституційну та управлінську структуру організації та держав-членів	179
2.3.4. Нові виклики НАТО як організації з гарантування глобальної безпеки	192
<i>Завдання для самоперевірки та самоконтролю</i>	200
<i>Список використаної та рекомендованої літератури</i>	201
Тема 2.4. НАТО в системі взаємовідносин Росії та США (1990-ті роки — початок XXI ст.) (Андрій Мазак)	203
2.4.1. Підходи Сполучених Штатів та Росії до розширення НАТО на Схід	203

2.4.2. Відносини США-РФ-НАТО в питанні європейської безпеки	216
<i>Завдання для самоперевірки та самоконтролю</i>	227
<i>Список використаної та рекомендованої літератури</i>	228
РОЗДІЛ 3. Співпраця України з НАТО: від євроатлантичної інтеграції до євроатлантичного співробітництва	231
Тема 3.1. Україна-НАТО (Андрій Мазак)	231
3.1.1. Історія співпраці України та НАТО	231
3.1.2. Основні засади співпраці НАТО та України	240
3.1.3. План дій Україна-НАТО	252
3.1.4. Співробітництво Україна-НАТО у військовій сфері	265
3.1.5. Співробітництво між Україною і НАТО у сфері науки і техніки	269
3.1.6. Подальший розвиток безпеки України через призму євроатлантичного співробітництва	272
<i>Завдання для самоперевірки та самоконтролю</i>	281
<i>Список використаної та рекомендованої літератури</i>	282
Тема 3.2. Внутрішні та зовнішні засади політичної безпеки України (Андрій Мазак)	286

3.2.1. Основні засади безпеки Української Держави	286
3.2.2. Функціональне забезпечення безпекової політики держави	293
3.2.3. Політична система — основа політичної безпеки держави	297
3.2.4. Роль політичних еліт України в забезпеченні політичної безпеки	301
3.2.5. Формування ефективних механізмів контролю за функціонуванням органів державної влади	304
3.2.6. Інформаційна безпека як чинник політичної безпеки України	309
<i>Завдання для самоперевірки та самоконтролю</i>	314
<i>Список використаної та рекомендованої літератури</i>	314
Тема 3.3. Польща в євроатлантичному просторі безпеки: стан, перспективи та досвід для України (Володимир Лавриненко, Артур Джевіцькі)	316
3.3.1. Політичні передумови членства Польщі в НАТО	316
3.3.2. Військовий аспект членства	328
3.3.3. Фінансовий аспект членства в НАТО	331
<i>Завдання для самоперевірки та самоконтролю</i>	335
<i>Список використаної та рекомендованої літератури</i>	336

Тема 3.4. Перспективи розвитку співпраці Україна-НАТО (Василь Марчук)	339
3.4.1. НАТО: можливості для України	339
3.4.2. Співпраця Україна-НАТО в умовах зміни зовнішньополітичного курсу	345
<i>Завдання для самоперевірки та самоконтролю</i>	350
<i>Список використаної та рекомендованої літератури</i>	351
Тема 3.5. Державна інформаційна політика у сфері євроатлантичної інтеграції (Віталій Малімон)	352
3.5.1. Забезпечення суспільної підтримки вступу України у НАТО: досвід країн Центрально-Східної Європи	352
3.5.2. Позиції противників вступу України до НАТО	359
3.5.3. Хибні стереотипи щодо НАТО — перепона на шляху євроатлантичного розвитку України	364
3.5.4. Проблеми ефективності державної інформаційної політики щодо євроатлантичної інтеграції України	373
<i>Завдання для самоперевірки та самоконтролю</i>	381
<i>Список використаної та рекомендованої літератури</i>	382
Тема 3.6. Національна система координації співробітництва України з НАТО (Василь Скрипничук)	385

3.6.1. Окремі результати координації співробітництва України з НАТО	385
3.6.2. Функціональна структура державного управління процесом євроатлантичної інтеграції України	388
3.6.3. Нормативно-організаційна складова системи координації співробітництва України з НАТО	401
<i>Завдання для самоперевірки та самоконтролю</i>	409
<i>Список використаної та рекомендованої літератури</i>	409
РОЗДІЛ 4. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ І ЄВРОАТЛАНТИЧНА ІНТЕГРАЦІЯ	412
Тема 4.1. Глобалізація як основа інтеграційних процесів (Ігор Грицяк)	412
4.1.1. Глобальні трансформації та інтеграційні процеси	412
4.1.2. Європейська та євроатлантична інтеграції як закономірні прояви глобалізації	427
<i>Завдання для самоперевірки та самоконтролю</i>	446
<i>Список використаної та рекомендованої літератури</i>	447
Тема 4.2. Євроатлантичні інтеграційні процеси в умовах глобалізації (Ігор Грицяк)	449
4.2.1. Організація Північноатлантичного Договору у системі колективної безпеки	449

4.2.2. Особливості трансформаційних процесів у Північноатлантичному Альянсі	461
4.2.3. Еволюція завдань НАТО: відповідь на виклики сучасності (Олег Пошедін)	474
<i>Завдання для самоперевірки та самоконтролю</i>	485
<i>Список використаної та рекомендованої літератури</i>	486
Тема 4.3. Геополітична безпека України в контексті євроатлантичного співробітництва (Ігор Годоров)	490
<i>Завдання для самоперевірки та самоконтролю</i>	526
<i>Список використаної та рекомендованої літератури</i>	527
ВИСНОВКИ	531
ДОДАТКИ	541
Додаток А. Північноатлантичний договір	542
Додаток Б. Партнерство заради миру. Рамковий документ	547
Додаток В. Стратегічна концепція НАТО 2010. Активне залучення, сучасна оборона. Стратегічна концепція оборони та безпеки членів Організації Північноатлантичного договору, прийнята главами держав та урядів в Лісабоні 19 листопада 2010 року	551

Додаток Г. Хронологія заснування та розширення НАТО	568
Додаток Д. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики»	569
Відомості про авторів	590